



Working Paper Series  
Department of Business & Management

*Macroeconomic Methodology, Theory and Economic Policy (MaMTEP)*

No. 1, 2011

**GT – 75 år**

Af

Finn Olesen

Professor, cand. oecon, ph.d.  
Institut for Økonomi og Ledelse  
Aalborg Universitet  
[finn@business.aau.dk](mailto:finn@business.aau.dk)

**Abstract**

On the 4<sup>th</sup> of February 1936 Keynes published his *General Theory of Employment, Interest and Money*. With this book Keynes tried to present an alternative to the mainstream macroeconomic understanding of his time, theoretically as well as methodologically. As could be expected, this new book of Keynes initiated an intense discussion among his fellow colleges about macroeconomic matters and at the same time gave inspiration especially to young economists to put forward a macroeconomic framework that later on became known as the Keynesians revolution or paradigm in economics. Even today, 75 years after its publication *The General Theory* is still of interest to macroeconomists and the debate on Keynes and Keynesians macroeconomics is thus an ongoing and seemingly endless debate. As such, the present article aims to give a somewhat historical perspective on this book presenting some of the reviews that has been given since its publication.

**Keywords:** Keynes, *The General Theory*, Macroeconomics & Post Keynesianism

**JEL classification:** B22, B31 & E12

ISBN 9788791646461

## Indledning

Som bekendt ser mange Keynes' forfatterskab som en langstrakt proces i et forsøg på at få den økonomiske teori især på det makroøkonomiske plan til at være i en bedre korrespondance med virkelighedens faktiske økonomiske forhold. I denne henseende går der så at sige en rød tråd gennem tre af Keynes' hovedværker: fra *The Economic Consequences of the Peace* (1919), der giver nogle første spæde anvisninger, over *A Treatise on Money* (1930), der i en kvantitetsteoretisk forståelsesramme mislykkes med at forklare en monetær produktionsøkonomis tendenser til langvarige kriseforløb, til endemålet *The General Theory of Employment, Interest and Money* (GT), hvori Keynes i februar 1936 endelig lykkes med at præsentere en ny makromodel i form af det effektive efterspørgselsprincip; se eksempelvis Olesen (2010). Og allerede under sin skriveproces var Keynes overbevist om, at denne gang ville det lykkes ham at formulere et levedygtigt alternativ til datidens mainstream forståelse. Mest klart kommer dette til udtryk i et brev til George Bernard Shaw den 1. januar 1935. Heri skriver Keynes:

“To understand **my** state of mind, however, you have to know that I believe myself to be writing a book on economic theory which will largely revolutionize – not, I suppose, at once but in the course of the next ten years – the way the world thinks about economic problems. When my new theory has been duly assimilated and mixed with politics and feelings and passions, I can't predict what the final upshot will be in its effect on action and affairs. But there will be a great change, and, in particular, the Ricardian foundations of Marxism, will be knocked away. I can't expect you, or anyone else, to believe this at the present stage. But for myself I don't merely hope what I say, - in my own mind I'm quite sure”; CW (vol. xiii: 492-93).

Ikke alle var dog af samme opfattelse som Keynes selv efter at have læst GT. Eksempelvis var Keynes' kollega i Cambridge Arthur C. Pigou ikke overvældende begejstret til Keynes' store fortrydelse. Efterfølgende retrospektivt skulle Pigou dog ændre opfattelse. Om netop Pigou' syn på GT handler næste afsnit. Men siden Pigou' oprindelige review af Keynes' værk i maj 1936, har der været flere jubilæumsartikler efterhånden, som bogen rundende flere skarpe hjørner ('fødselsdage'). Om nogle af disse handler det tredje afsnit. Endelig afrundes artiklen med nogle opsamlende bemærkninger.

## Pigou om Keynes og GT

Som bekendt forsøgte Keynes med GT at udfordre samtidens økonomiske mainstream opfattelse. Dette skete på flere områder. Dels naturligtvis ved i sit kapitel 3 at give sit bud på en ny makroøko-

nomisk forståelsesramme i form af det effektive efterspørgselsprincip inden for rammerne af hvilken, en stabil underbeskæftigelseslignevægt kunne defineres og forklares. Dels også ved at angribe den klassiske forståelse af, hvorledes beskæftigelsesomfanget i samfundet blev fastlagt. Således tog Keynes i sit kapitel 2 afstand fra to af samtidens postulater; konkret var hans reference i denne forbindelse til Pigou's værk *Theory of Unemployment* fra 1933, som Keynes udnævnte til sin repræsentant for den klassiske tankegang. Hos Keynes forløb kausaliteten helt anderledes end hos denne: i en GT-forståelsesramme er det samlede beskæftigelsesomfanget bestemt af niveauet for den effektive efterspørgsel i samfundet og ikke af reallønnen højde; derimod er det det konkrete beskæftigelsesniveau i økonomien, som fastlægger reallønnens størrelse; jf. Olesen (2010a).

Inden for den klassiske tænkning kan der identificeres to typer af arbejdsløshed, påpeger Keynes: dels den friktionelle, som: "allows for various inexactnesses of adjustment which stand in the way of continuous full employment"; Keynes (1936:6); dels den frivillige, der er givet ved: "due to the refusal or inability of a unit of labour, as a result of legislation or social practices or of combination for collective bargaining or of slow response to change or of mere human obstinacy, to accept a reward corresponding to the value of the product attributable to its marginal productivity; (op. cit. p. 6). Derimod er det ikke muligt for denne tankegang at forklare en tredje type af arbejdsløshed, som er af central betydning for Keynes' nye makroøkonomiske forståelsesramme: keynesiansk ufrivillig arbejdsløshed. Denne nyskabelse hos Keynes forklares således: "**Men are involuntarily unemployed if, in the event of a small rise in the price of wage-goods relatively to the money-wage, both the aggregate supply of labour willing to work for the current money-wage and the aggregate demand for it at that wage would be greater than the existing volume of employment**"; (op. cit. p. 15 med oprindelig fremhævet skrift).

Anskudt, som Pigou blev det i GT, måtte hans reaktion mod Keynes' værk næsten forudsigeligt være af en overvejende negativ karakter. Generelt kan indholdet i Pigou (1936) således også ses som et forsøg på et ironisk og til tider sarkastisk modangreb mod Keynes' kritik af ham selv. Som det skulle vise sig, blev angrebet dog også et mislykket angreb, idet Pigou ikke rigtigt i 1936 havde fanget, hvad det nyskabende indhold i GT rent faktisk var; teoretisk som metodologisk.

Indledningsvist pointerer Pigou, at Keynes i sit med oprør mod og opgør med mainstream tankegangen har gjort sig skyldig i et forsøg på at latterliggøre sine kolleger<sup>1</sup>. Derudover har Keynes med

---

<sup>1</sup> Som Pigou (1936:115) bemærker: "When, in 1919, he wrote *The Economic Consequences of the Peace*, Mr. Keynes did a good day's work for the world, in helping it back towards sanity. But he did a bad day's work for himself as an economist. For he discovered then, and his sub-conscious mind has not been able to forget since, that the best way to win attention for one's own ideas is to present them in a matrix of sarcastic comment upon other people ... It is not by this manner of writing that his desire to convince his fellow economists ... is best promoted".

sin kritik endvidere givet et forvansket og på visse punkter tillige et fejlagtigt og under alle omstændigheder et unuanceret billede af, hvad den klassiske økonomiske tænkning rent faktisk indeholder; jf. Pigou (1936:116-19). Og så har Keynes heller ikke formået at få præsenteret det nye i sit alternativ til mainstream til at fremstå specielt klart for læseren. Sammenfattende skriver Pigou herom det følgende:

”His argument is in places so obscure that the reader cannot be certain what precisely it is that he is intending to convey ... A part of the explanation is, beyond doubt, his loose and inconsistent use of terms ... A second partial explanation of Mr. Keynes’s obscurity is to be found, I think, in his desire to reach a stage of generality so high, that everything must be discussed at the same time ... A third partial explanation is the existence of a serious internal inconsistency among the premises with which he works ... The lack of clarity in Mr. Keynes’ explanation is *mainly* due, I suggest, to a lack of clarity in his thought”; Pigou (1936:119, 119-20, 121 & 122).

Så er der vist nok udlignet, hvad angår anerkendelse af den andens intellektuelle evner!<sup>2</sup> På dette punkt synes Pigou godt at kunne matche Keynes. På det mere seriøse faglige plan tager Pigou seks temaer fra GT op til en nærmere behandling:

(1) Multiplikatoren: – her påpeges det, at Keynes har overset de potentielle Crowding Out effekter, der følger af eksempelvis en stigning i de offentlige investeringer. Et sådant indgreb vil nemlig fremkalde en rentestigning med en afledt dæmpende realøkonomisk konsekvens til følge (initieret i den private sektor gennem en reduktion i virksomhedernes investeringsomfang), mener Pigou. Keynes har derfor overvurderet størrelsen af multiplikatoren, argumenteres der. Men set ud fra det keyneske univers kunne krisen i samfundet være så dyb, og renteniveauet så lavt, at en begyndende ekspansion i den samlede efterspørgsel, om overhovedet nogen effekt, da formentlig kun ville have en helt marginal rentehævende betydning. Og gennem Crowding In effekter udspillet gennem mere optimistiske forventninger hos såvel virksomheder som husholdninger kunne den allerede igangværende økonomiske fremgang få yderligere brændstof tilført gennem disses større forbrugs- og investeringslyst. I sådanne krise situationer indeholder Crowding Out effekterne derfor ingen betydningsfuld tilbageslagseffekt. Snarere er det effekterne fremkaldt af en Crowding In proces, hvor de offentlige udgiftsbeslutninger fremkalder frem for at fortrænge privatøkonomiske udgiftsbeslutninger, som er de sandsynligste i en sådan økonomisk depression.

---

<sup>2</sup> Og på trods heraf så hævder Kahn (1984:189, 190 & 197) endda, at de to var ganske nære venner igennem hele livet: ”They became friends, and remained friends, for the whole of Keynes’ life ... Their friendship was so firmly based that it survived disagreement from time to time – sometimes intense – on economic issues ... Each, in a different way, admired the other. Pigou recognised that Keynes was breaking valuable new ground ... Keynes was sad that Pigou, whom as a man he admired, found it so difficult to appreciate new modes of thought”.

(2) Rentedannelse: – har Keynes ikke her overset betydningen af reale forholds indflydelse på rentedannelsen, spørger Pigou? Nej er svaret. Gennem transaktions- og finansmotivets i likviditetspræferencefunktionen er der netop sikret et samspil mellem reale (indkomsten) og monetære (spekulationsmotivets) forhold. Derfor er  $M^D_Y$ -elementet, om end på en anderledes måde, indeholdt i Keynes' monetære forståelse i lighed med, hvad der er tilfældet for kvantitetsteoriens vedkommende.

(3) Opsparingsaspektet: – holder Sajs lov nu ikke alligevel? Nok kan hoardingstendenser bevirke, at opsparringen ikke altid automatisk og umiddelbart bliver transformeret om til en investering af en tilsvarende størrelse. Dette er erkendt og anerkendt af den klassiske tankegang, påpeger Pigou. Der kan selvfølgelig være et lag i tilpasningen, men tendensen hen imod, at den say'ske automatik på sigt er til stede i økonomien, er utvetydelig klar, mener Pigou<sup>3</sup>. Men her overser han til fulde den betydning, som forventningerne netop er tillagt hos Keynes i hans beskrivelse af samspillet mellem opsparring og investering. Gætter de enkelte producenter korrekt på, hvad de mener at kunne sælge, og efterfølgende altså oplever, at det planlagte salg bliver realiseret; hvad skulle da få dem til at anvende en ledig opsparring til at få nye investeringer iværksat? De føler jo netop intet behov for at ændre på deres produktionsplanlægning, også selvom økonomien overordnet set ikke er kendetegnet ved et makroøkonomisk output svarende til fuld beskæftigelse. I en stabil underbeskæftigelses-situation, som den Keynes beskriver i sit kapitel 3 om det effektive efterspørgselsprincip, befinder de enkelte virksomheder sig nemlig i en situation, hvor de har maksimeret deres forventede profit. Og derudover kan de enkelte producenter selvfølgelig også samtidig være i besiddelse af en ledig produktionskapacitet, der i sig selv er med til at dæmpe deres fremadrettede investeringslyst.

(4) Penge- og reallønssammenhænge: – fører en reduktion i pengelønnen ikke til et fald i reallønnen og dermed til en stigende beskæftigelse (den klassiske argumentation), spørger Pigou? Nej er svaret hos Keynes. I en dyb økonomisk krise kan vi – som i begyndelsen af 1930'erne – komme ind i et deflationsforløb. Her følger priserne blot lønniveauet nedad, mens beskæftigelsen bliver fastholdt så nogenlunde stabilt på sit hidtidige underbeskæftigelsesniveau. Og det er jo netop den sam-

---

<sup>3</sup> Og så giver Pigou (1936:126) her en bemærkelsesværdig illustration af, at han mener, at Keynes på dette punkt har taget fejl. Hans analogi, illustrerende, at Say's Lov nu nok alligevel holder, lyder som følger: "A decision to have one's teeth extracted is not in itself a decision to buy false ones. But few people in fact make the first decision without also making the second. Since false teeth are only wanted some months after the extraction, an *increase* in the number of extractions does not at once entail an addition to the capital stock of false teeth. But, none the less, a low propensity to retain one's natural teeth is "conducive to the growth" of that capital stock"! Men i tandeksemplet er der selvfølgelig også tale om beslutninger truffet af den samme person. Pigou har her fuldstændig misforstået Keynes' pointe med hensyn til, at opsparings- og investeringsbeslutninger i en moderne monetær produktionsøkonomi netop som hovedregel træffes af forskellige agenter og med forskellige motiver for øje. Også af denne årsag holder Say's Lov generelt ikke.

lede beskæftigelse hos Keynes, som bestemmer reallønnens størrelse. Og heller ikke gennem en øgning af realværdien af pengebeholdningen (Pigou-effekten) kan 'hullet' i beskæftigelsen lukkes, idet der i en depressionssituation netop hoardes likviditet som følge af eksistens af en fundamental form for usikkerhed, så den ekspansive efterspørgselseffekt, der kunne udgå af en øget realværdi, er ikke betydelig. Dertil kommer, at en deflationsproces generelt set skaber en øget usikkerhed i agenternes planlægning og dermed en tendens til en faldende og ikke en stigende effektiv efterspørgsel: 1) der sker en forbrugs- og investeringsudskydelse (hvorfør købe i dag, når det bliver billigere i morgen); 2) mere pessimistiske forventninger: lønmodtagerne ser deres indkomst blive klemmt, hvilket påvirker deres marginale forbrugstilbøjelighed negativt og er med til at forstærke den pessimistiske stemning i økonomien; 3) realgælden vokser, hvilket igen påvirker de enkelte husholdningers efterspørgsel negativt.

(5) Kapitalakkumulation på lang sigt: – bliver investeringsmotivet virkeligt mindre på sigt i et stadig rigere samfund med et tiltagende potentielt arbejdsløshedsproblem til følge? Vil ikke den klassiske mekanisme med en tendens til en faldende pengeløn i en sådan situation sikre et mere optimalt forløb, spørges der retorisk? Men siger Keynes i realiteten ikke blot, at et rigt samfund nok har en lavere gennemsnitlig forbrugstilbøjelighed end et fattigere samfund? Og er dette tilfældet, vil et sådant rigt samfund, da ikke lettere i en økonomisk krisesituation kunne blive slået ud af kurs? Er sandsynligheden for et sådant forløb til stede, er budskabet hos Keynes, at en aktiv økonomisk politisk regulering nok bliver mere ønskelig end ellers; ja den bliver måske endda ligefrem nødvendig at gennemføre for at bryde med pessimismen i de enkeltes forventningsdannelse.

(6) Nedbringelse af arbejdsløsheden: – her påpeger Pigou, at stort set alle her i midten af 1930'erne er enige om, at det er ønskværdigt at komme tættere på en mere optimal ligevægtstrend, hvad angår beskæftigelsen, end tilfældet hidtil historisk set desværre har været. Herom kan man ikke blive uenig med Keynes, konkluderes der.

Alt i alt må man sige, at Pigou ikke rigtig har fat i den lange ende, hvad angår indholdet i den teoretiske argumentation i GT. Han synes ikke at have forstået, hvad det essentielle nye i budskabet hos Keynes var. Og dette er et forhold, som han også selv måske ikke er helt afvisende overfor, idet han bemærker det følgende, førend han i sin anmeldelse påbegynder sin analyse af de ovennævnte seks temaer:

"I am not confident of having fully grasped his meaning, and *may*, therefore, in attempting to evaluate his book, do injustice to it by neglecting or relegating to a subordinate place some element which he himself considers to be essential"; Pigou (1936:122).

Hvorfor Pigou da også anerkendende afslutter sin bedømmelse af GT og Keynes' fortjenester på den følgende vis: "We have watched an artist firing arrows at the moon. Whatever be thought of his marksmanship, we can all admire his virtuosity"; (op. cit. p. 132). Og senere i 1950 i et retrospektivt tilbageblik skulle Pigou da også komme til at indrømme, at han tog fejl af GT i sin oprindelige bedømmelse af bogens indhold. Konkret skriver han her, at:

"In my original review-article on the *General Theory* I failed to grasp its significance and did not assign to Keynes the credit due for it. Nobody before him, so far as I know, had brought all the relevant factors, real and monetary at once, together in a single formal scheme, through which their interplay could be coherently investigated"; Pigou (1950:65).

Keynes var da også helt klart skuffet over Pigous' oprindelige anmeldelse af sin bog. Således skriver han herom i et brev til Robertson fra september 1936:

"But indeed I thought the Prof's review profoundly frivolous in substance. Surely I deserve to be taken a little more seriously than that ... I wish, all the same, that I had succeeded in conveying to him what my argument is; for I should be intensely interested to know what he thinks of it. But it is no use whistling a new tune to an organ grinder, when the organ builder and the musician one knew once are no longer alive"; CW (vol. xiv:87).

Men i 1950 var Pigou tilsyneladende mindre tonedøv, jf. det ovenfor nævnte citat. Generelt er Pigou i hvert tilfælde nu betydeligt mere positiv over for Keynes' værk, end tilfældet var i 1936. Således pointeres det allerede indledningsvist, at analysen i GT er en analyse omhandlende det korte sigt<sup>4</sup>, hvor det aktuelle indkomstniveau i samfundet typisk næppe vil være sammenfaldende med det optimale makroøkonomiske udfald med en automatisk etablering af den fulde beskæftigelse til følge; Pigou (1950:3, 5, 25 & 31). Og i en underbeskæftigelsessituation kan arbejdsløsheden generelt set ikke afskaffes gennem en reduktion af lønnen, samstemmer Pigou nu med Keynes, idet en forventning om et sådant lønfald typisk vil resultere i en indkomstnedgang, der "partly, completely, or more than completely" vil redressere den positive konkurrence- eller udbudsmæssige effekt af den faktiske lønreduktion; (op. cit. p. 54).

---

<sup>4</sup> Om end de forskellige kort sigts udfald dog ikke nødvendigvis realiseres som forventet, idet det makroøkonomiske system er et foranderligt system – 'a moving world'; jf. Pigou (1950:62). Måske anes der her med denne bemærkning ligefrem en tidlig anerkendelse hos Pigou af noget af det indhold, der ifølge den post keynesianske tradition er indeholdt i de guidelines til en ny metodologisk forståelse, som disse mener, er givet af Keynes i GT? Jf. eksempelvis Paul Davidson's skelnen mellem et repetitivt (ergodic) henholdsvis et ikke-repetitivt (non-ergodic) makroøkonomisk system; se f.eks. Davidson (2007, 1996a & 1991).



Men på andre punkter har Pigou tilsyneladende endnu ikke fuldt ud forstået budskabet i GT. Således synes eksempelvis investerings-/opsparingssammenhængene stadigvæk at volde ham visse problemer, idet han indledningsvist p. 9 hævder, at det aggregerede investeringsomfang og den samlede opsparing nødvendigvis må ækvivalere hinanden. Dette er naturligvis også tilfældet *ex post*, men ikke nødvendigvis *ex ante*. Men det har Pigou nu måske alligevel fanget, når han senere – p. 16 – helt i overensstemmelse med Keynes skriver:

”But it is only in conditions of equilibrium that the amount that people *desire to save* is equal to the amount that they and other people *desire to invest*. In disequilibrium the desired amount of saving and the desired amount of investment are not equal: there is a gap between them”.

Derudover er Pigou tvivlende overfor, om investeringsomfanget nu også er en voksende funktion af det samlede forbrug. En sådan sammenhæng mener han ikke, er til stede i økonomien. Men her overser Pigou fuldstændig forventningernes essentielle betydning i analysen hos Keynes. Øges optimismen generelt i samfundet i en krise situation, vil dette naturligvis have positive umiddelbare konsekvenser for husholdningernes private forbrug. Og med et stigende privat forbrug forstærkes blot yderligere det allerede igangværende opsving i optimismen, hvorfor virksomhederne på et eller andet tidspunkt, når deres oprindelig eventuelle ledige kapacitet begynder at blive opbrugt, vil påbegynde de mest rentable investeringsprojekter med henblik på at kunne matche de fremtidige nu mere positivt bedømte konjunkturudsigter.

Derimod er Pigou helt med på det skifte i den teoretiske fokusering, der skete hos Keynes, når man sammenligner *Treatise* med *The General Theory*. Fra 1930 frem mod offentliggørelsen af GT bevægede Keynes sig i sin analyse mere væk fra sit hidtidige traditionelle fokus på monetære målsætninger og den økonomisk politiske betydning af de pengepolitiske instrumenter. Nok forblev monetære forhold af essentiel betydning for Keynes’ overordnede makroteoretiske forståelsesramme, men af helt indlysende årsager – den dybe økonomiske krise i begyndelsen af 1930’erne in mente – så var der et større fokus og en større anerkendelse af en offentlig regulering af det samlede investeringsomfang i økonomien i GT sammenlignet med fremstillingen i *Treatise*<sup>5</sup>. Under alle omstændigheder er Pigou nu i 1950 heller ikke i tvivl om værkets blivende betydning, idet han således afslutningsvist bemærker, at: ”All economists, whether followers or not, owe to the stimulus to thought which his book gave, even to the controversies that it aroused, a very great debt”.

---

<sup>5</sup> Som Pigou (1950:57) formulerer det: ”Having at one time been an advocate of monetary measures as a chief way of controlling employment, he came, in the *General Theory*, to look rather to State action directed to control the level of investment”.

## Nogle udvalgte andre syn på GT

Stort set uafbrudt lige siden offentliggørelsen i februar 1936 har debatten om indholdet i GT raset. Mange har i årenes løb givet deres besyv med til fortolkningen af dette værks centrale budskaber teoretisk såvel som også metodologisk. Og intet tyder på, at debatten nu 75 år efter bogens udgivelse er på vej til at klinge af. Snarere tværtimod synes interessen for værket at tiltage målt på bidrag, der på den ene eller den anden måde omhandler Keynes' makroøkonomiske tænkning. I det følgende er det derfor kun et ganske selektivt lille udvalg af refleksioner over GT, som skal præsenteres. Det er dog håbet, at de hver for sig hver på deres måde reflekterer flere af de trends, der gennem årene har været centrale for debatten om GT og om, hvad det nu var, som Keynes mente eller burde have ment med sin makroøkonomiske analyse i dette værk.

Hvori består nu det teoretiske som metodologiske nye i den makroøkonomiske forståelsesramme, som Keynes præsenterer i GT? I Rothschild (1996), der er en oversigtsartikel, som behandler i alt 33 bidrag til belysning af GT's potentielle fortrin, er der blandt disse især enighed om at fremhæve et bestemt aspekt: Keynes' behandling af usikkerhedsaspektet som et essentielt kerneelement i beskrivelsen af, hvorledes virksomheder som husholdninger planlægger, beslutter og handler økonomisk. På basis heraf bestemmes niveauet for den effektive efterspørgsel, som fastlægger størrelsen af den samlede produktion og indkomst i samfundet.

Og dette er helt i overensstemmelse med den post keynesianske fortolkning af GT. Set ud fra et sådant makroteoretisk perspektiv bør man især fremhæve tre kerneudsagn. For det første handler de enkelte husholdninger som virksomheder forventningsmæssigt i et økonomisk miljø, der er kendetegnet ved eksistensen af en fundamental form for usikkerhed; jf. eksempelvis Olesen (2009). Fremtiden er derfor en i sandsynlighedsmæssig forstand principielt ukendt størrelse, idet det fremtidige udfaldsrum netop determineres af de handlinger, som de enkelte husholdninger som virksomheder gennemfører i dag. Det økonomiske system er derfor at betragte som et ikke-repetitivt system. De veje, ad hvilken det økonomiske system over tiden bevæger og udvikler sig, er unikke. Netop derfor foregår for det andet enhver økonomisk proces i historisk kalendertid. Økonomisk adfærd er i denne forstand en kontekstuel betinget adfærd. 'History matters' også fordi den enkeltes økonomiske adfærd udspiller sig under givne institutionelle rammer. Og disse rammer er for det tredje ikke stationære. De ændrer sig over tiden, som vi konstant bliver belært om af vores historie. For den post keynesianske tænkning er det derfor væsentligt at pointere vigtigheden af de tre nøgleord: 'uncertainty, time and money'.

Om nogen har især Paul Davidson igen og igen derfor fremhævet, at den makroøkonomiske forståelsesramme, som Keynes gav i GT, er en mere generel teoridannelse end den mainstream forståelse, som Keynes i midten af 1930'erne var i opposition til i og med, at Keynes tog afstand fra tre af denne mainstreams fundamentale aksiomer: udsagnene om 'ergodicity', 'neutral money' og 'gross substitution'; jf. eksempelvis Davidson (1982-83, 1984, 1991 & 2003-4). I modsætning til mainstream forståelsen af, at det økonomiske system er et lukket og et stabilt system, ser Davidson og andre Keynes' makrosystem som et åbent, foranderligt og et sti-afhængigt system, hvor den dynamiske monetære makroøkonomi bevæger sig fra "an irrevocable past to an unpredictable future". Ikke alene bliver dermed økonomiens ligevægtspositioner på det korte sigt foranderlige; i endnu højere grad bliver økonomiens potentielle langsigtede udfald 'organiske' og principielt uforudsigelige udfald, som påpeget af Asimakopulos (1989). Og da fremtiden netop er kendetegnet ved en fundamental form for usikkerhed, er penge derfor heller ikke realøkonomisk set neutrale hverken på kort eller på længere sigt. Netop derfor bliver 'money-denominated' kontrakter i økonomien så betydningsfulde, som tilfældet er; jf. også Brothwell (1986). Det er ved netop sådanne arrangementer, at husholdninger som virksomheder forsøger at gardere sig mod fremtidige eventuelle negative økonomiske udfald. Og endelig tog Keynes, ifølge Davidson, afstand fra, at en ændring i de relative prisforhold var i stand til at sikre, at alle markederne i økonomien blev bragt i en optimal og simultan ligevægt. Og ifølge Davidson (1996) er den kritik, som man i dag kan rejse mod den moderne makroøkonomiske mainstream forståelse helt på linje med den, som Keynes gav mod sin samtidige mainstream i 1936. Moderne makroteori accepterer de tre ovenfor nævnte klassiske aksiomer, ligesom den heller ikke gør brug af Keynes' makromodel: det effektive efterspørgselsprincip. Og så har den moderne mainstream heller ikke forstået, at underbeskæftigelsesudfald hos Keynes – og hos post keynesianerne – ikke skal forklares ved eksistens af infleksibilitet i løn- og prisdannelsen. Selv med perfekt fleksibilitet vil sådanne makroøkonomiske udfald ikke være udelukket inden for den keyneske teoris forståelsesramme. Essensen i GT er derfor ifølge Davidson (1996:58) den, at: "it is the aggregate demand determinants and the demand for liquidity, and *not* any supply imperfection, that provide a general theory of unemployment equilibrium for a market-oriented, *monetary* economy"<sup>6</sup>.

---

<sup>6</sup> Eller som Minsky (1985:6) har formuleret det: "An apt way of interpreting *The General Theory* ... is that, unlike Walrasian-based theory, it provides the ingredients for the analysis of the endogeneous destabilizing properties of an economic system and identifies policy measures that would dampen or amplify instability".

Men når nu den keyneske makroøkonomiske analyse centreret omkring det effektive efterspørgselsprincip er så nyskabende, som eksempelvis Paul Davidson gentagne gange har argumenteret for, hvorfor er vi så ikke alle 'Keynesians now?', spørger Brothwell (1986) i sit tilbageblik. Som han ser det, er det, fordi Keynes på flere punkter – mest afgørende med hensyn til postulatet om, at lønnen ækvivalere arbejdskraftens marginale produkt<sup>7</sup> – i GT er for neoklassisk i sin formulering. Derved banede han, ifølge Brothwell, vejen for den efterfølgende neoklassiske syntese, der tog sit udgangspunkt i Modigliani (1944), og som ifølge post keynesianerne førte den keynesianske fortælling på afgørende vis på afveje. Og sandt er det da også, som fremhævet af Meltzer (1996) i sit tilbageblik, at GT længe ikke har været en central tekst i det makroøkonomiske pensum. Et nøjere studie af Keynes' mesterværk har således i bedste fald længe været henvist til kurser i økonomisk teorihistorie. Derfor har mange økonomer ofte en helt forkert opfattelse af, hvilken makroøkonomisk fortælling det faktisk var, som Keynes præsenterede i 1936. Og i hvert tilfælde tre kendetegn ved fremstillingen i GT er af blivende værdi, sådan som Meltzer ser det. Det drejer sig dels om Keynes' forståelse af forventningernes betydning for udformningen af den økonomiske adfærd og af den begrænsede information, der står til deres rådighed<sup>8</sup>; dels om vigtigheden af at få skabt nogle institutioner, som kan være med til at reducere usikkerheden omkring de enkeltes fremtidige beslutninger; og dels om nødvendigheden af at tilstræbe tilvejebragt, hvad Meltzer benævner for en optimal 'capital stock', som kunne forbedre levevilkårene for de enkelte både på kort som på lang sigt gennem en fortsat økonomisk vækst. Og Keynes' budskab var endvidere, ifølge Meltzer, at hertil kræves der en eller anden form for offentlig regulering – det lader sig ikke frembringe af sig selv af en laissez faire kapitalisme.

Nok var Keynes således kritisk indstillet overfor den uregulerede kapitalisme, men med Minsky (1985:9), så mente han dog, at "the condition of capitalism was not hopeless". Det er derfor afslutningsvist også berettiget at diskutere, hvor reguleringsvillig Keynes nu egentlig var. Som Bateman

---

<sup>7</sup> Som Brothwell (1986:539 & 542) påpeger: "In short, he accepted the basic concepts of constant returns technology and marginal productivity theory. But this was another needless concession to orthodoxy which misled many economists into thinking that Keynes accepted the micro-foundations of the Walrasian general equilibrium system and was simply pointing out the various types of market imperfection in the real world – particularly in the labor market – which could result in market failure and disequilibrium ... The concepts of an aggregate production function and the marginal products of capital (and labor) in a real world of heterogeneous capital (and largely fixed technical coefficients of production) are meaningless".

<sup>8</sup> "Keynes assumed, with modern rational expectationists, that short-term expectations are fulfilled (1936, p. 50). Long-term expectations are entirely different, and far more important ... he recognized that information was valuable, a driving force in the process by which uncertainty is reduced and expectations formed. Unlike most modern rational expectationists, Keynes recognized that information is costly"; Meltzer (1996:41 & 42).

(1994) ser det, så ønskede Keynes nok at opnå en større grad af stabilitet omkring den private investeringsdannelse – især med henblik på at mindske fluktuationerne i MEC-værdien – men han var i sit syn på den økonomiske politik og dennes muligheder langt mere mainstream orienteret end traditionelt keynesiansk. Ifølge Bateman advokerede Keynes for at gøre den økonomiske politik regelbaseret frem for diskretionær, idet han anså en langsigtet strategi for den økonomiske politiks udformning for at være det mest hensigtsmæssige middel til på en troværdig og effektiv måde at stabilisere fluktuationerne i de makroøkonomiske udfald<sup>9</sup>.

Samme grundholdning genfindes hos Hutchison (1977), der, idet han henviser til to artikler, som Keynes offentliggjorde i *The Times* i januar og marts 1937, hævder, at Keynes var langt mere klassisk økonomisk orienteret i sin tænkning (i hvert tilfælde på dette punkt), end hvad mange efterfølgende fortolkede ham til at være. Som Hutchison (1977:14) skriver:

“what emerges clearly from these writings of Keynes in 1937 ... is that his ideas about how far unemployment could or should be reduced simply by additional government spending, and about the dangers of inflation, differed vastly from the doctrines on these subjects on behalf of which his magic name came to be invoked ... in the 1950s and 1960s”.

I artiklen fra januar måned, Keynes (1937), beskæftiger Keynes sig således med, hvordan en økonomi kan forsøge at undgå at komme til at hænge fast i længere tid i en underbeskæftigelsessituation. Dette kræver først og fremmest, at vi har en tilstrækkelig samlet effektiv efterspørgsel i samfundet. Og ved årsskiftet 1937 synes Keynes at mene, at en sådan nu åbenbart er ved at være til stede i den engelske økonomi. Landet er nu ikke længere i så dyb en økonomisk krise som tidligere på årtiet. Derfor skifter nu også den økonomiske problemstilling karakter. Den skal forfines. Nu er det ikke længere selve niveauet, men derimod sammensætningen af den aggregerede efterspørgsel i samfundet, som der skal sættes et nødvendigt fokus på, påpeges det. Det afgørende problem er nu, hvordan man kan sikre ”a fairly steady level of sustained prosperity” opretholdt. Og et højt velstandsniveau er ifølge Keynes uløseligt forbundet med et tilfredsstillende samlet investeringsomfang i økonomien. Netop derfor må den lange rente i samfundet fastholdes: ”*continuously* as near as possible to what we believe to be the long-term optimum. It is not suitable to be used as a short-period weapon”; Keynes (1937:68). Derudover indtager et afbalanceret og socialt set acceptabelt privat forbrug også en væsentlig placering i Keynes’ optik. Og har vi økonomisk set gode tider, så skal vi opfører os på en økonomisk set hensigtsmæssig og forsigtig vis. De politiske beslutningsta-

---

<sup>9</sup> Med Bateman (1994:116): “He realized that the use of short-term, discretionary policies as a *reaction* to the trade cycle is likely to set up adverse expectations that blunt their effectiveness”.

gere skal nu, mens der er gode tider, opbygge et forråd af midler til kommende dårlige tider. Netop således får vi et effektivt instrument til vores rådighed, som vi med held kan anvende, når de økonomiske konjunkturer på ny vender sig til det dårligere. Og med en sådan strategi er det håbet hos Keynes, at vi bliver i stand til at fastholde økonomien periode for periode i en situation med økonomisk set fordelagtige konjunkturer. Han giver derfor den følgende anbefaling: "Just as it was advisable for the Government to incur debt during the slump, so for the same reasons it is now advisable that they should incline to the opposite policy"; (op. cit. p. 69).

Den anden og kortere artikel fra marts, Keynes (1937a), omhandler inflationsfaren. Jo tættere vi kommer på en situation med fuld beskæftigelse i økonomien, desto mere opmærksomme skal vi være på de potentielle inflationære tendenser, der ligger latent og lur, argumenterer Keynes. I en sådan situation kan de offentlige udgiftsbeslutninger komme til at konkurrere med de private om produktionsfaktorerne, der nu er relativt knappe faktorer. Derfor tilråder Keynes til den største varsomhed i udformningen af de offentlige udgiftsbeslutninger<sup>10</sup>. Sit synspunkt på problematikken, som han efterfølgende skulle komme til at uddybe i *How to Pay for the War* fra 1939/40, sammenfatter Keynes (1937a:74) på følgende vis:

"For a rising tendency of prices and wages inevitably, and for obvious reasons, accompanies any revival of activity. An improvement in demand tends to carry with it an increase in output and employment and, at the same time, a rise in prices and wages. It is when increased demand is no longer capable of materially raising output and employment and mainly spends itself in raising prices that it is properly called inflation. When this point is reached, the new demand merely competes with the existing demand for the use of resources which are already employed the utmost".

Netop derfor er det også vigtigt for Keynes at påpege, at politikerne skal gøre brug af en professionel økonomisk rådgivning. Det at føre en hensigtsmæssig økonomisk politik nu og på sigt kræver et højt informationsniveau hos beslutningstagerne. Det ved selvfølgelig enhver nutidig moderne makroøkonom. Og det vidste Keynes altså også godt i 1937.

## En afrunding

Lige siden *The General Theory* blev udgivet den 4. februar 1936, har bogen ægget til diskussion blandt økonomer. Fortolkningerne af værket har været mange, ligesom synet på bogens kvalitet har

---

<sup>10</sup> Problemstillingen er med andre ord om: "will the Government demand merely serve to raise prices until resources, already in use, are diverted from their present employment?"; Keynes (1937a:75).

varieret. I en eller anden forstand synes GT at være genstand for en tilsyneladende endeløs debat. Nok gav GT startskuddet til den moderne makroteoris fødsel, og hvad der efterfølgende blev benævnt for den keynesianske revolution, men læsningen af selve værket gik efterhånden mere og mere af mode. Alligevel diskuteres bogen og dens indhold endnu, om end selvfølgelig mest blandt non-mainstream makroøkonomer. Og det gør den, fordi Keynes i GT behandlede makroøkonomiske problemstillinger, som fortsat har relevans for moderne nutidige økonomier. Skulle nogle have glemt eller overset denne kendsgerning, så må den forgangne internationale finanskrisen og efterfølgende økonomiske tilbageslag have virket som et 'weak up call'. En relevant forståelse og analyse af termerne usikkerhed, tid og penge/likviditet i en makroøkonomisk kontekst vil forblive at være relevante også for kommende makroøkonomer, hvis de har som deres formål at forstå komplekse og til stadighed foranderlige og globalt afhængige moderne makroøkonomier. Og skulle nogle benægte, at dette skulle være tilfældet, ville de pågældende være havnet i den berømte keyneske 'catch 22 klemme': "It may well be that the classical theory represents the way in which we should like our economy to behave. But to assume that is actually does so is to assume our difficulties away"; Keynes (1936:34). I denne henseende, som i andre, kan man derfor på ingen måde sige, at GT udgør et makroøkonomisk mislykket projekt.

## Referencer

- Asimakopulos, A. (1989): 'The nature and role of equilibrium in Keynes's General Theory', *Australian Economic Papers*, June 1989, pp. 16-28.
- Bateman, Bradley W. (1994): 'Rethinking the Keynesian Revolution' fra bogen *The State of Interpretation of Keynes*, John B. Davis (ed.), Kluwer Academic Publishes 1994, pp.103-21.
- Brothwell, John F. (1986): 'The General Theory after fifty years: Why are we not all Keynesians now?', *Journal of Post Keynesian Economics*, Spring 1986, pp. 531-47.
- CW (xiii): *John Maynard Keynes – The General Theory and After. Part I – Preparation*, The Collected Writings of John Maynard Keynes, vol. XIII, Macmillan – Cambridge University Press 1987.
- CW (xiv): *John Maynard Keynes – The General Theory and After. Part II – Defence and development*, The Collected Writings of John Maynard Keynes, vol. XIII, Macmillan – Cambridge University Press 1987.
- Davidson, Paul (2007): *John Maynard Keynes*, Palgrave Macmillan 2007.
- Davidson, Paul (2003-4): 'Setting the record straight on **A History of Post Keynesian Economics**', *Journal of Post Keynesian Economics*, Winter 2003-4, pp. 245-72.
- Davidson, Paul (1996): 'What revolution? The Legacy of Keynes', *Journal of Post Keynesian Economics*, Fall 1996, pp. 47-60.
- Davidson, Paul (1996a): 'Reality and economic theory', *Journal of Post Keynesian Economics*, Summer 1996, pp. 479-508.
- Davidson, Paul (1991): 'Is Probability Theory Relevant for Uncertainty? A Post Keynesian Perspective', *The Journal of Economic Perspectives*, Winter 1991, pp. 129-43.
- Davidson, Paul (1984): 'Reviving Keynes's revolution', *Journal of Post Keynesian Economics*, Summer 1984, pp. 561-75.
- Davidson, Paul (1982-83): 'Rational expectations: a fallacious foundation for studying crucial decision-making processes', *Journal of Post Keynesian Economics*, Winter 1982-83, pp. 182-98.
- Hutchison, T.W. (1977): *Keynes versus the 'Keynesians' ...?*, Hobart Paperback No. 11, The Institute of Economic Affairs 1977.
- Kahn, Richard F. (1984): *The Making of Keynes' General Theory*, Cambridge University Press 1984.
- Keynes, John Maynard (1937): 'How To Avoid A Slump' her fra Hutchison, T.W. (1977): *Keynes versus the 'Keynesians' ...?*, Hobart Paperback No. 11, The Institute of Economic Affairs 1977, pp. 65-73.
- Keynes, John Maynard (1937a): 'Borrowing for Defence' her fra Hutchison, T.W. (1977): *Keynes versus the 'Keynesians' ...?*, Hobart Paperback No. 11, The Institute of Economic Affairs 1977, pp. 74-77.
- Keynes, John Maynard (1936): *The General Theory of Employment, Interest and Money*, The Collected Writings of John Maynard Keynes Vol. VII, Macmillan & Cambridge University Press 1973.



- Meltzer, Allan H. (1996): 'The General Theory after sixty years', *Journal of Post Keynesian Economics*, Fall 1996, pp. 35-45.
- Minsky, Hyman P. (1985): 'The Legacy of Keynes', *Journal of Economic Education*, Winter 1985, pp. 5-15.
- Modigliani, Franco (1944): 'Liquidity Preference and the Theory of Interest and Money', *Econometrica*, January 1944, pp. 45-88.
- Olesen, Finn (2010): *John Maynard Keynes: The Making of a Revolution – The birth of modern macroeconomics*, VDM Verlag Dr. Müller, Saarbrücken 2010.
- Olesen, Finn (2010a): 'Keynes' beskæftigelsesfunktion', *Samfundsøkonomen* 2010:6, pp. 39-43.
- Olesen, Finn (2009): 'Keynes om fundamental usikkerhed', *Samfunnøkonomen*, 2009, Nr. 3, pp. 12-22.
- Pigou, A.C. (1936): 'Mr. J.M. Keynes' General Theory of Employment, Interest and Money', *Economica* 1936, pp. 115-32.
- Pigou, A.C. (1950): *Keynes's 'General Theory' – A Retrospective View*, Augustus M. Kelley – Publishers, Fairfield 1978.
- Rothschild, Kurt (1996): 'Keynes' General Theory: a look at the criss-cross of reviews', *Journal of Post Keynesian Economics*, Summer 1996, pp. 533-45.